

Opiskelijana ammattikorkeakoulussa: kohti korkeampaa osaamistasoa ja uudistuvaa työelämää

Pukkila Päivi, Helander Jaakko & Räsänen, Aleks

Johdanto

Suomalaiset ammattikorkeakoulut syntyivät 1990-luvulla osana koulutusjärjestelmän laajaa uudistamista. Tätä ennen ammatillinen korkea-aste muodostui opistoasteesta ja ammatillisesta korkea-asteesta. Pysyviä ammattikorkeakouluja koskeneessa hallituksen esityksessä tavoitteena oli siirtää aiemmat koulutusmuodot selkeästi korkeakoulujärjestelmän piiriin ja rakentaa yliopistojen rinnalle työelämään ja ammatilliseen asiantuntijuuteen suuntautunut korkeakoulumuoto.¹ Nykyisessä ammattikorkeakoululaissa ammattikorkeakoulujen tehtäviksi määritellään työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuva korkeakouluopetus, opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen sekä soveltava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, joka palvelee opetusta, työelämää ja aluekehitystä. Tehtäviin kuuluu myös jatkuvan oppimisen edistäminen.²

Ammattikorkeakoulut vakiintuivat osaksi suomalaista duaalimallia, jossa korkeakoulutus rakentuu ammattikorkeakouluista ja yliopistoista. Ammattikorkeakoulujen profiilissa korostuvat työelämälähtöinen asiantuntijuus, soveltava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä aluekehitys, kun taas yliopistojen perustehtävä rakentuu tieteelliselle tutkimukselle ja siihen perustuvalla opetuksella. Rajat eivät käytännössä ole kaikilta osin jyrkkiä, mutta koulutusmuodoilla on erilaiset lakisääteiset tehtävät ja institutionaaliset traditiot.^{2,3}

Ammattikorkeakouluilla on erityinen tehtävänsä korkeakoulukentässä

Ammattikorkeakoulujen erityisyyttä voidaan näin tarkastella asiantuntijuuden rakentumisen kautta. Tutkintokoulutus, työelämäyhteydet, soveltava TKI-toiminta ja alueellinen kehittämistehtävä yhdistyvät koulutusmuodossa tavalla, joka tekee työelämän ja korkeakoulun välisestä suhteesta keskeisen osan opiskelua. Samalla ammattikorkeakoulut osallistuvat väestön koulutustason nostamiseen ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien rakentamiseen. Tässä tehtävässä ammattikorkeakoulut ovat koulutuspolitiikan kannalta keskeisiä instituutioita: niiden toimivuus vaikuttaa samanaikaisesti korkeakoulutuksen saavutettavuuteen, osaavan työvoiman saatavuuteen, alueiden uudistumiskykyyn ja mahdollisuuksiin uudistaa osaamista työuran aikana.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijajoukko on samalla moninaistunut. Opintoihin tullaan lukiosta ja ammatillisesta koulutuksesta, avoimen korkeakoulun kautta, aikaisempien korkeakouluopintojen pohjalta sekä työuran eri vaiheissa. Opiskelun muodot ulottuvat päivätoteutuksista monimuoto- ja verkkototeutuksiin. Elontila-arviointitutkimus osoittaa, että ammattikorkeakouluissa ohjauksen rakenteet on usein jäsennetty koko opintopolun mittaisiksi, mutta niiden selkeydessä, saavutettavuudessa ja opiskelijoiden tietoisuudessa palveluista on vaihtelua.^{4,5} Tässä artikkelissa tarkastelemme ammattikorkeakoulua erityisesti koulutuspolkujen näkökulmasta: millaisia reittejä korkeakouluun tullaan, millaisista lähtökohdista siellä opiskellaan ja miten erilaisia siirtymiä voidaan tukea osana korkeakoulutuksen jatkumoa.

Ammattikorkeakouluopintoihin on monta väylää, mutta muutama pääreitti

Ammattikorkeakouluun hakeutuneiden määrät ovat kasvaneet lähes joka vuosi viimeisen kuuden vuoden aikana. Taulukossa 1 on listattuna ammattikorkeakouluihin ensisijaisesti hakeneet, kaikki hakijat, aloituspaikat ja paikan vastaanottaneet. Ennen vuotta 2025 ensisijaisten hakijoiden ja kaikkien hakijoiden lukumäärät olivat kasvussa. Vuonna 2025 nämä laskivat. Laskua selittää mm. ulkomailta hakeneiden määrän väheneminen.

Taulukko 1. Ammattikorkeakoulujen hakijamäärät, aloituspaikat, paikan vastaanottaneet ja vetovoima.⁶

	Ensisijaiset hakijat (ammattikorkeakouluihin)	Kaikki hakijat	Aloituspaikat	Paikan vastaanottaneet	Ensisijaiset hakijat / Aloituspaikka
2020	118 620	134 451	45 172	48 537	2,6
2021	132 768	148 482	50 615	51 867	2,6
2022	131 487	146 730	57 504	54 243	2,3
2023	160 821	178 464	61 185	56 184	2,6
2024	168 942	188 001	66 295	59 289	2,5
2025	142 113	158 565	76 597	62 817	1,9
Yhteensä	596 100	653 361	357 368	310 728	1,7

Ammattikorkeakouluun hakeutuminen perustuu useisiin valintatapoihin. Yhteishaussa kaksi selvästi yleisintä tapaa ovat todistusvalinta ja valintakoe. Todistusvalinnassa voidaan valita opiskelijoita sekä ylioppilastutkinnon että ammatillisen perustutkinnon perusteella, ja näille hakijaryhmille määritellään omat aloituspaikkamääränsä. Kulttuurialoilla valintatavat poikkeavat muista aloista, sillä ammattikorkeakoulut määrittävät valinnat suurelta osin hakukohdekohtaisesti ja vain osa kulttuurialan koulutuksista käyttää valtakunnallista todistusvalintaa tai valintakoetta.⁷

Taulukko 2 osoittaa, että koko tarkastelujaksolla vuosina 2021–2025 koepisteet muodostivat 43 prosenttia ja todistusvalinta 30 prosenttia paikan vastaanottaneiden valintatavoista. Avoimen väylän osuus oli 7 prosenttia. Alakohtaiset erot ovat huomattavia: humanistisilla ja taidealoilla koepisteiden osuus oli 71 prosenttia, kun taas maa- ja metsätalousaloilla todistusvalinnan osuus oli 46 prosenttia. Avoimen väylän osuus oli suurimmillaan kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden sekä terveys- ja hyvinvointialojen ryhmissä, joissa se oli 9 prosenttia.

Taulukko 2. Ammattikorkeakoulusta paikan vastaanottaneet koulutusaloittain valintatavan mukaan vuosien 2020–2025 aikana.⁸

	Avoimen väylä	Koepisteet	Todistus- valinta	Yhteis- pisteet	Tieto puuttuu	Muu	Kaikki yhteensä
Humanistiset ja taidealat	3 %	71 %	2 %	10 %	7 %	5 %	100 %
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	9 %	43 %	26 %	3 %	12 %	6 %	100 %
Maa- ja metsätalousalat	6 %	33 %	46 %	1 %	12 %	2 %	100 %
Palvelualat	7 %	45 %	32 %	2 %	12 %	2 %	100 %
Tekniikan alat	5 %	38 %	39 %	1 %	12 %	5 %	100 %
Terveys- ja hyvinvointialat	9 %	48 %	30 %	1 %	8 %	3 %	100 %
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	7 %	41 %	32 %	1 %	15 %	4 %	100 %
Kaikki yhteensä	7 %	43 %	30 %	5 %	11 %	4 %	100 %

Todistusvalinnan ja valintakokeen rinnalla ammattikorkeakoulut käyttävät korkeakoulukohtaisia väylä- ja polkuopintoja. Väyläopinnot ovat määrällisesti pienempi reitti kuin yhteishaun päävalintatavat, mutta yksittäiselle opiskelijalle niiden merkitys voi olla suuri: ne mahdollistavat korkeakouluopintojen kokeilemisen, osaamisen näyttämisen ja siirtymän rakentamisen ilman yhtä yksittäistä valintatilannetta.

Avoimen ammattikorkeakoulun opintojen perusteella voidaan hakea tutkinto-opiskelijaksi erillishaussa, ja väyliä ehdot, opintopistemäärät sekä käytännöt määräytyvät pitkälti korkeakoulukohtaisesti.⁷ Tätä voidaan tulkita myös rajoittavana tekijänä, koska väyläopintojen hyväksyttävyyden muissa korkeakouluissa on harkinnanvaraista. Yksi vaihtoehto voisi olla pohtia valtakunnallista linjausta ja yhteistyötä samaan tapaan kuin valintakokeiden osalta toteutetaan.

Jatkuvan oppimisen palvelut tuovat hakeutumiseen uudenlaisia rajapintoja. Elokuussa 2026 käyttöön otetulla opintoselityksellä ehdot täyttävä alle 29-vuotias toisen asteen tutkinnon suorittanut voi opiskella maksutta enintään 30 opintopistettä Opin.fi-palvelun avoimen korkeakoulutuksen tarjonnasta.⁹ Opintoselitys ei itsessään ole tutkinto-opiskelupaikka eikä takaa myöhempää valintaa, mutta se voi madaltaa kynnystä korkeakouluopintojen aloittamiseen ja tarjota mahdollisuuden rakentaa osaamista seuraavaa hakua varten.

Hakeutumisjärjestelmä on näin rakenteellisesti monireittinen, mutta käytännön volyymit keskittyvät edelleen todistusvalintaan ja valintakokeeseen. Tämä erottaa toisistaan kaksi näkökulmaa, jotka ovat hyödyllistä pitää analyysissä rinnakkain. Järjestelmä tarjoaa useita mahdollisia reittejä, mutta opiskelijavirtojen näkökulmasta muut väylät täydentävät kahta pääreittiä. Monireittisyyden vaikuttavuutta on siksi syytä arvioida myös sen perusteella, keitä vaihtoehtoiset väylät tavoittavat ja millaisiksi niiden kautta rakentuvat opiskelupolut muodostuvat.

Ammatillisesta koulutuksesta tulevat opiskelijat muodostavat ammattikorkeakouluissa suurimman uusien opiskelijoiden ryhmän. Taulukosta 3 ilmenee, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuus uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista on pysynyt hyvin tasaisena vuosina 2020–2024. Ammatillinen koulutus on siten ammattikorkeakoulutuksen näkökulmasta keskeinen jatkumon osa. Ammattikorkeakouluun siirtyminen voi tapahtua heti perustutkinnon jälkeen tai työelämäkokemuksen, lisäkoulutuksen ja myöhemmän urasuunnittelun kautta.

Taulukko 3. Ammattikorkeakoulututkintojen uudet opiskelijat 2020–2024 pohjakoulutuksen mukaan. Suurimmalla osalla uusista opiskelijoista on ylioppilas- tai ammatillinen tutkinto pohjakoulutuksena¹⁰

	Tutkinto tuntematon		Ylioppilastutkinto		Ammatillinen perustutkinto		Korkeakoulututkinto	
	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm
2020	7 %	2730	39 %	15165	44 %	17271	10 %	4065
2021	8 %	3171	37 %	14976	44 %	18033	11 %	4518
2022	11 %	4617	35 %	15054	43 %	18624	11 %	4629
2023	13 %	5445	33 %	14223	43 %	18522	11 %	4719
2024	14 %	6219	32 %	14322	43 %	19218	10 %	4506
Yhteensä	11 %	22182	35 %	73740	44 %	91668	11 %	22437

Valintatapoja tarkasteltaessa on samalla tärkeää erottaa toisistaan hakijan koulutustausta ja valintareitti. Ammatillisen tutkinnon suorittanut voi tulla valituksi todistusvalinnalla, valintakokeella tai avoimen ammattikorkeakoulun väylän kautta, ja vastaavasti sama valintareitti kokoa hyvin erilaisista koulutustaustoista tulevia hakijoita. Valintareittien rinnalla koulutustausta vaikuttaa siihen, millaisesta osaamispohjasta korkeakouluopinnot alkavat. Samakin hakureitti voi tuoda yhteen opiskelijoita, joilla on hyvin erilaisia käytännöllisiä, teoreettisia ja alakohtaisia valmiuksia. Tämä korostaa aikaisemman osaamisen tunnistamisen merkitystä sekä opiskelijavalinnan jälkeistä pedagogista ja ohjauksellista työtä.

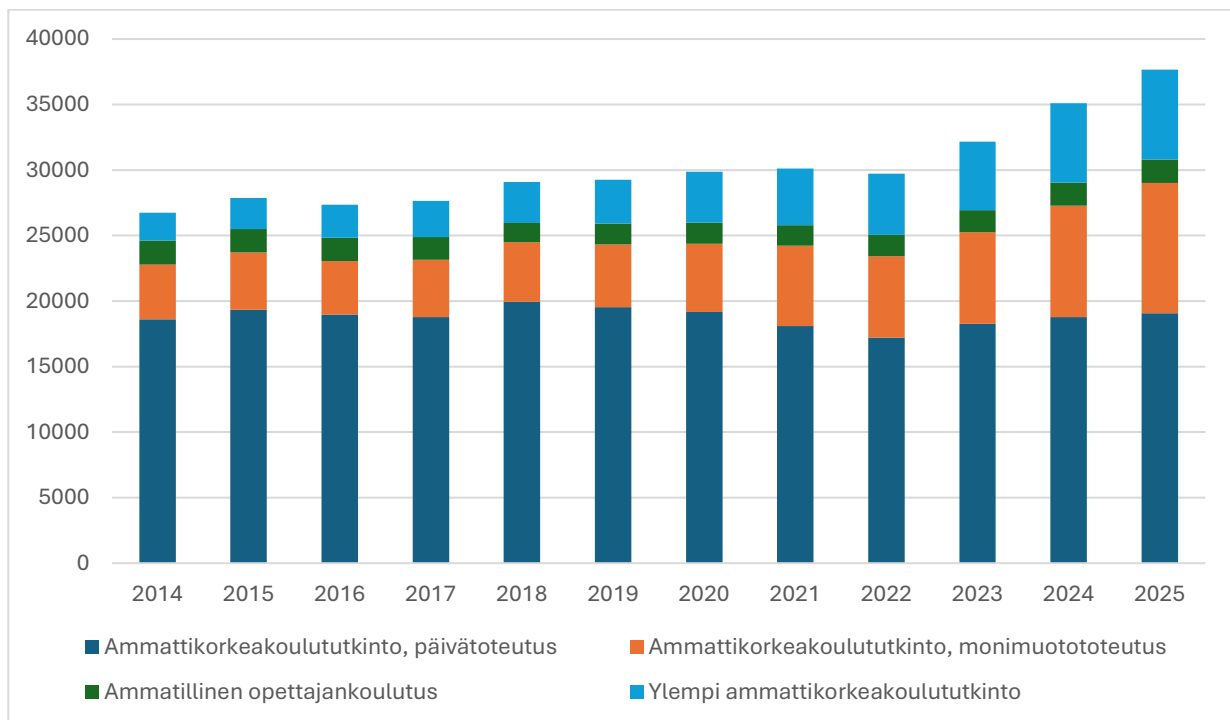
Ammattikorkeakouluun tulevien opiskelijoiden lähtöosaaminen rakentuu eri aloilla hyvin erilaisilla tavoilla. Taidealat tekevät tämän erityisen näkyväksi. Taidealoilla koulutuspolku korkeakouluun voi alkaa jo vuosia ennen toisen asteen opintoja taiteen perusopetuksessa tai muussa tavoitteellisessa opetuksessa. Ammattikorkeakouluun voidaan hakeutua sekä ammatillisen

koulutuksen että lukion kautta, mutta hakijan taiteellinen osaaminen ei välttämättä näy todistusarvosanoissa. Tämän vuoksi valinta- ja soveltuvuuskokeilla on muun muassa taidealoilla edelleen perusteltu asema.

Opiskelu ammattikorkeakoulussa moninaistuu

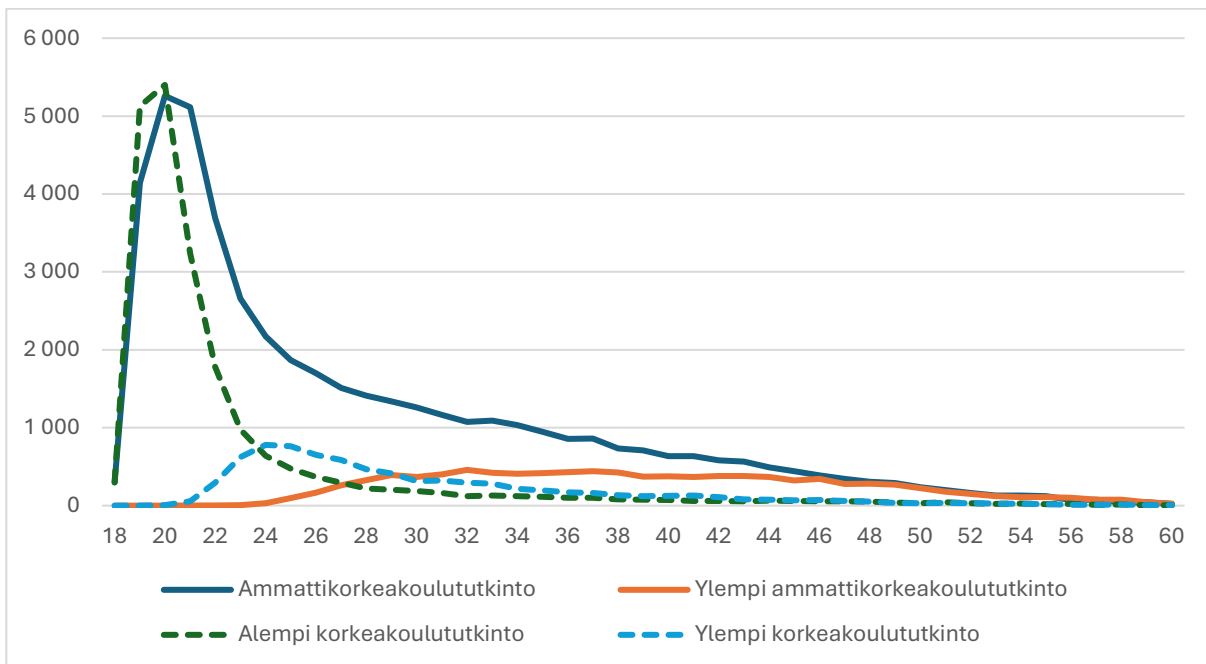
Ammattikorkeakouluopiskelua toteutetaan päivä-, monimuoto- ja verkko-opintoina. Toteutustapa vaikuttaa opiskelun ajalliseen ja paikalliseen järjestymiseen sekä siihen, miten eri elämän osa-alueet, kuten esimerkiksi työ ja perhe, voidaan yhdistää opintoihin. Erityisesti monimuoto- ja verkkototeutukset ovat avanneet ammattikorkeakouluopintoja opiskelijoille, joille perinteinen päiväopiskelu olisi vaikeasti yhteensovittavissa muun elämäntilanteen kanssa. Samalla ne lisäävät tarvetta tarkastella opiskelijoiden ohjausta, yhteisöllisyyttä ja opintoihin kiinnittymistä toteutustapojen erilaisista lähtökohdista.

Kuviosta 1 ilmenee, että vuosien 2014–2025 tarkastelussa monimuotototeutuksena suoritettujen tutkintojen määrä on kasvanut. Päivätoteutuksissa suoritettujen tutkintojen määrä on vaihdellut selvästi vähemmän. Samaan aikaan myös ylempien ammattikorkeakoulututkintojen määrä on kasvanut. Kehitys kuvaa ammattikorkeakoulutuksen laajentumista eri elämäntilanteisiin sekä sitä, että tutkintokoulutus rakentuu yhä useammin osaksi työuran aikaista oppimista.¹¹

Kuvio 1. Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot tutkintotyyppin mukaan vuosina 2014–2025 toteutusmuodon mukaan ¹¹

Moninaisuus ammattikorkeakoulussa näkyy myös opiskelijoiden ikäjakaumassa. Verrattuna yliopistossa suoritettaviin verrokkitutkintoihin verrattuna opiskelijoiden ikäjakauma on laajempi. Kuviossa 2 nähdään tutkintotyyppien uusien opiskelijoiden ikäjakaumat vuodelta 2025. Ensimmäisen syklin tutkinnoissa eli alemmissa korkeakoulututkinnoissa sekä AMK-tutkinnoissa aloittaneet ovat pääosin nuoria 20–22-vuotiaita. AMK-tutkintoja aloitetaan myös vanhemmissa ikäryhmissä verrattuna alemmaan korkeakoulututkintoon. YAMK- ja ylempiä korkeakoulututkintoja vertailtaessa YAMK tutkintoja aloitetaan selvästi vanhempana. Tätä selittää toki se, että yliopistotutkinnoissa tutkinnot koostuvat alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta, jossa opinnot tehdään putkeen. YAMK-tutkinnoissa on usein myös työkokemusvaatimukset.

Kuvio 2. Korkeakoulujen uusien opiskelijoiden ikäjakauma vuonna 2025. Katkoviivat edustavat yliopistotutkintoja ja yhtenäiset viivat ammattikorkeakoulussa suoritettavia tutkintoja.¹²

Koulutustaustojen moninaisuus näkyy myös opintojen aikana. Karvin arvioinnissa ammatillisen tutkinnon suorittaneiden vahvuuksiksi ammattikorkeakouluopinnoissa tunnistettiin erityisesti ammatillinen osaaminen ja alan tuntemus, käytännön osaaminen ja kokemus sekä työelämäkokemus ja työelämätaidot. Arvioinnissa tunnistettiin myös kehittämistarpeita esimerkiksi viestinnällisissä valmiuksissa, vieraissa kielissä ja matematiikassa. Olennaista on, että ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat menestyvät ammattikorkeakouluopinnoissa ja että heidän lähtöosaamisensa sisältää sekä vahvuuksia että täydentämistä edellyttäviä alueita.^{13,14} Tämä tekee näkyväksi korkeakouluvalmiuksien moniulotteisuuden: erilaiset koulutusreitit rakentavat osin erilaista osaamista.

Opiskelijajoukon moninaisuus näkyy lisäksi kieli- ja koulutustaustoissa. Maahanmuuttotustaisten ja kansainvälisten opiskelijoiden koulutuspolut eivät muodosta yhtä yhtenäistä ryhmää, ja esimerkiksi äidinkieli, kansalaisuus, syntymämaa ja kansainvälisen opiskelijan status kuvaavat eri asioita. Vieraskielisten opiskelijaryhmä on kasvanut 13 000 opiskelijalla 2021–2025 aikana.¹²

Ohjaus ja tuki varmistavat opintoihin kiinnittymisen ammattikorkeakoulussa

Opiskelijajoukon ja toteutustapojen moninaistuminen asettaa ohjaukselle uusia vaatimuksia. Elontila-arviointitutkimuksessa ammattikorkeakoulujen ohjausrakenteet näyttäytyivät kokonaisuutena melko vahvoina ja opintopolun eri vaiheisiin ulottuvina. Samalla korkeakoulujen välillä oli eroja, ja opiskelijat eivät aina tunnistanee heille tarjolla olevia ura- ja ohjauspalveluja. Kehittämistarpeet liittyvät erityisesti rakenteiden ja työnjaon selkeyteen, opiskelijälähtöisyyteen, henkilökohtaiseen ohjaukseen, työelämäyhteyksiin ja palveluiden saavutettavuuteen.^{4,5}

Ohjauksen merkitys liittyy myös opintoihin kiinnittymiseen. Korkeakoulupedagogiikan kansallisessa arvioinnissa korkeakouluopiskelijat kokivat opintonsa pääosin merkityksellisiksi ja arvioivat opiskelutaitonsa varsin hyviksi, mutta ohjauksen ja tuen kokemuksissa oli vaihtelua.¹⁵ Ammattikorkeakouluissa työelämälähtöiset oppimisympäristöt, harjoittelut ja yhteisölliset opiskelum muodot voivat vahvistaa kiinnittymistä, kun samalla huolehditaan siitä, että erilaisissa toteutuksissa opiskelevat tunnistavat tukipalvelut ja pääsevät niiden piiriin.

Nuorten päiväopiskelijoiden, työssä käyvien monimuoto-opiskelijoiden ja kansainvälisten opiskelijoiden tarpeet voivat erota esimerkiksi palvelujen ajoituksen, saavutettavuuden, kielituen

ja yhteisöllisyyden suhteen. Tämä ei edellytä erillisiä järjestelmiä jokaiselle ryhmälle, mutta se edellyttää ohjauksen rakenteilta joustavuutta ja kykyä tunnistaa opiskelijan tilanne. Ammattikorkeakoulujen vahva työelämäyhteys tarjoaa tähän erityisen mahdollisuuden, koska opintojen, työn ja urasuunnittelun kysymykset voidaan kytkeä toisiinsa jo koulutuksen aikana.^{4,5}

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on osa työuran jatkumoa

Ammattikorkeakoulujärjestelmän monireittisyys jatkuu ensimmäisen tutkinnon jälkeen. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon (YAMK) hakevalta edellytetään soveltuvan korkeakoulututkinnon lisäksi vähintään kahden vuoden alan työkokemusta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Taidealoilla vastaava vaatimus voidaan tietyin ehdoin täyttää taiteellisella toiminnalla.² Rakenteeseen sisältyy siten tarkoituksellinen työelämävaihe, jonka aikana ammatillinen asiantuntijuus syvenee ennen ylempiä korkeakouluopintoja.

YAMK-tutkinto tekee näkyväksi ammattikorkeakoulutuksen kytkeytymisen työuran aikaiseen oppimiseen. Opintoihin tullaan usein tilanteessa, jossa opiskelijalla on vakiintunutta asiantuntijuutta, työyhteisön kehittämistehtäviä ja aikuisen elämän muita vastuita. Ohjauksen näkökulmasta tämä merkitsee erilaista lähtökohtaa kuin ensimmäiseen korkeakoulututkintoon siirtyminen. Aikaisemman osaamisen, nykyisen työn ja tulevan urasuunnan yhdistäminen muodostuu tällöin keskeiseksi osaksi opiskelupolkua.

YAMK-tutkintojen työelämävaatimukset näkyvät opiskelijoiden työllisyysasteessa. Kuviossa 3 esitetään eri tutkintotyyppien opiskelijoiden työllisyysaste eli niiden opiskelijoiden osuus, jotka ovat saman aikaisesti opiskelijoita sekä työssäkäyviä. YAMK-tutkintojen opiskelijat erottuvat selvästi yliopistotutkintojen ja ammattikorkeatutkintojen opiskelijoista 90 prosentin työllisyysasteella.

Taulukko 3. Opiskelijoiden työllisyysaste vuosina 2019–2024 (%)¹⁶

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ammattikorkeakoulututkinto	57	53	55	58	58	58
Alempi korkeakoulututkinto	46	42	42	45	46	45
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	91	88	89	90	89	89
Ylempi korkeakoulututkinto	65	63	63	65	64	62

Ammattikorkeakoulutus on yhteiskunnallinen investointi

Korkeakoulutuksen taloudellista merkitystä voidaan tarkastella investointina osaamiseen. OAJ:n tilaamassa ekonomistien tutkimuskatsauksessa koulutuksen ja osaamisen yhteys talouskasvuun jäsennetään erityisesti työn tuottavuuden, innovaatioiden ja muun pääoman tuottavuuden kautta. Katsauksessa korostetaan myös koulutusinvestointien pitkää aikajännettä: kustannukset syntyvät ennen kuin suuri osa hyödyistä näkyy työmarkkinoilla ja kansantaloudessa.¹⁷ Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta tämä tekee olennaiseksi kysymyksen siitä, miten koulutus tuottaa työelämässä hyödynnettävää korkeatasoista osaamista ja mahdollistaa osaamisen uudistamisen työuran aikana.

Koulutustason nostaminen on Suomessa myös ajankohtainen koulutuspoliittinen tavoite. Hallituksen vuonna 2024 käynnistämän toimenpideohjelman tavoitteena on nostaa korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 25–34-vuotiaista mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.¹⁸ Tavoitteen kannalta ammattikorkeakoulujen merkitys on huomattava, sillä ne vastaanottavat opiskelijoita sekä lukiosta että ammatillisesta koulutuksesta ja tarjoavat lisäksi työuran aikaisia reittejä korkeakoulutukseen. Erityisesti ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun johtavan jatkumon toimivuus vaikuttaa siihen, kuinka laajasti korkeakoulutus on eri koulutustaustoista saavutettavissa.

Väyliä tulee vahvistaa koulutuspolkujen moninaisuuden kasvaessa

Ammattikorkeakoulujen historia osoittaa, että koulutusmuodon tehtävään on alusta lähtien sisällytetty koulutustason kohottaminen, työelämän uudistuviin osaamistarpeisiin vastaaminen ja vaihtoehtoisen korkeakoulureitin rakentaminen. Kolmen vuosikymmenen aikana reittien määrä on kasvanut ja opiskelijajoukko moninaistunut. Silti suuri osa opiskelijavalinnoista tapahtuu edelleen todistusvalinnan ja valintakokeen kautta. Väylä- ja polkuopinnot, avoin ammattikorkeakoulu ja jatkuvan oppimisen ratkaisut täydentävät järjestelmää ja voivat olla yksittäisen opiskelijan koulutuspolulla ratkaisevia. Koulutuspoliittisesti keskeistä ei näin ole vain reittien lukumäärä, vaan se, tavoittavatko ne erilaisissa tilanteissa olevia hakijoita ja johtavatko ne käytännössä sujuviin opiskelupolkuihin.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun välinen jatkumo ansaitsee tässä kokonaisuudessa erityisen huomion. Lähes puolet uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista on tarkastelluissa Karvin aineistoissa suorittanut ammatillisen tutkinnon, ja ammatillisesta koulutuksesta tulevien opiskelijoiden osaamisessa on tunnistettu korkeakouluopintojen kannalta selviä vahvuuksia. Ammatillinen osaaminen, alan tuntemus, käytännön kokemus ja työelämätaidot muodostavat pohjan, jonka päälle ammattikorkeakoulutasoista asiantuntijuutta voidaan rakentaa. Viestinnällisten, kielellisten ja matemaattisten valmiuksien kehittämistarpeet täydentävät tätä kuvaa.¹³ Jatkumon vahvistaminen merkitsee siksi sekä vahvuuksien tunnistamista että sellaisten valmiuksien tukemista, joita ammattikorkeakouluopiskelu edellyttää.

Moninaiset reitit haastavat myös ammattikorkeakoulujen omia käytäntöjä. Opiskelijan aikaisempi koulutus, valintareitti tai opiskelumuoto kertoo vain osan hänen valmiuksistaan ja tuen tarpeistaan. Ammattikorkeakoulujen työelämälähtöinen tehtävä antaa hyvän perustan rakentaa opiskelua, jossa aikaisempi osaaminen tunnistetaan, puuttuvia valmiuksia vahvistetaan ja opiskelija pystyy kytkemään opinnot omaan ammatilliseen suuntaansa. Ohjauksen jatkuvuus muodostuu tällöin tärkeäksi osaksi koulutuksen laatua. Tämä merkitsee myös sitä, että aiemman osaamisen tunnistaminen sekä viestinnällisten, kielellisten ja matemaattisten valmiuksien vahvistaminen ovat koulutuksen saavutettavuuteen, laatuun ja opiskelijoiden etenemiseen liittyviä kysymyksiä.

Koulutuspolkujen näkökulmasta ammattikorkeakoulu näyttäytyy ennen kaikkea risteyskohtana. Sinne tullaan useista koulutus- ja työelämätaustoista, siellä opiskellaan erilaisissa toteutusmuodoissa ja sieltä jatketaan työelämään, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon tai muuhun kouluttautumiseen. Koulutustason nostamisen kannalta keskeistä on, että nämä reitit muodostavat todellisia jatkumoa myös käytännössä. Se tarkoittaa muutakin kuin valintajärjestelmän vaihtoehtojen määrää: se näkyy mahdollisuutena rakentaa korkeakoulutasoista osaamista erilaisista lähtökohdista ja eri elämänvaiheissa. Ammattikorkeakoulujen yhteiskunnallinen merkitys rakentuu juuri tästä: ne yhdistävät koulutuksellisen saavutettavuuden, työelämän uudistuvat osaamistarpeet, työuran aikaisen oppimisen ja alueellisen kehityksen samaan korkeakoulutukselliseen tehtävään.

Lähteet

- 1.HE 319/1994 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammattikorkeakouluopinnoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. <https://finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/1994/319>
- 2.Ammattikorkeakoululaki 932/2014. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- 3.Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle: VISION tiekartta. https://minedu.fi/documents/1410845/12021888/Korkeakoulutus%2Bja%2Btutkimus%2B2030-luvulle%2BVISION%2BTIEKARTTA_V2.pdf
- 4.Harjula, S., Helander, J., Humalisto, N., Jänkälä, J.-P., Kaila, E., Kalalahti, M., Lauronen, T., Malander, S., Murto, V., Pukkila, P., Tyni, K., Varjo, J. & Vilkinen, M. (2024). Elontila: Elinikäisen ohjauksen kansallinen arviointi 2023–2024. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:42. Työ- ja elinkeinoministeriö.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/95ca5063-a341-4c09-b4f3-7f0359c16623/content>

5. Helander, J. & Pukkila, P. (2025). Opinto- ja uraohjaus ammattikorkeakouluissa – mihin suuntaamme? TOOLilainen, 1/2025, 30–31. https://www.tool.fi/wp-content/uploads/2025/03/TOOLilainen_1_2025_netti.pdf
6. Vipunen – opetushallinnon tilastopalvelu (2026a). Ammattikorkeakoulujen hakeneet ja paikan vastaanottaneet. Ammattikorkeakoulutus. <https://vipunen.fi/fi-fi/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=%7B1A23E510-2364-4BC6-8A0C-6A3EE42FA955%7D&file=Haku-%20ja%20valintatiedot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20analyysi.xlsb&action=default>
7. Ammattikorkeakouluun.fi. (n.d.). Valintatavat. Haettu 20.8.2026. <https://www.ammattikorkeakouluun.fi/hakijalle/valintatavat/>
8. Vipunen- Opetushallinnon tilastopalvelu. (2026b). Korkeakoulutukseen hakeneet ja paikan vastaanottaneet. Vipunen API. https://api.vipunen.fi/api/resources/korkeakoulutus_hakeneet_ja_paikan_vastaanottaneet/data
9. Opin.fi. (n.d.). Opintoseteli. Haettu 20.8.2026. <https://opin.fi/fi/opintoseteli>
10. Vipunen – opetushallinnon tilastopalvelu. (2026c). Ammattikorkeakoulujen uusien opiskelijoiden aikaisempi koulutus. Ammattikorkeakoulutus. https://vipunen.fi/fi-fi/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=%7B98D2DF7F-91BC-4FEF-8F17-09D153305035%7D&file=Ammattikorkeakoulut%20-%20uusien%20opiskelijoiden%20aikaisempi%20koulutus%20-%20tilastovuosi_prosenttiversio.xlsb&action=default
11. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu (2026d). Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot. <https://vipunen.fi/fi-fi/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=%7BD59CA492-5807-41FB-8535-FBE96307151B%7D&file=Ammattikorkeakoulujen%20tutkinnot%20-%20amk.xlsb&action=default>
12. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. (2026e). Ammattikorkeakoulujen opiskelijat. Ammattikorkeakoulutus. <https://vipunen.fi/fi-fi/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=%7BF476764A-6700-451F-A230-9FE372EB9462%7D&file=Ammattikorkeakoulutuksen%20opiskelijat-%20n%C3%A4k%C3%B6kulma%20amk.xlsb&action=default>
13. Hakamäki-Stylman, V., Hievanen, R., Aaltola, M., Anttila, A.-P., Keränen, H., Nurkka, N., Peteri, S., Ranta, K., Riihimäki, S., Stadius, A. & Tammilehto, M. (2023). Ammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin – Ensimmäisiä tuloksia arvioinnista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Kooste%20ensituloksista%20FINAL.pdf>
14. Hakamäki-Stylman, V., Hievanen, R., Aaltola, M., Anttila, A.-P., Keränen, H., Nurkka, N., Peteri, S., Ranta, K., Riihimäki, S., Stadius, A., Tammilehto, M. & Kaihari, J. (2024). Amiksesta ammattikorkeakouluun – Arviointi ammatillisen koulutuksen tuottamista valmiuksista suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Julkaisut 2:2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_0224_0.pdf
15. Toom, A., Heide, T., Jäppinen, V., Karjalainen, A., Mäki, K., Tynjälä, P., Huusko, M., Nurkka, N., Vahtivuori-Hänninen, S. & Karvonen, A. (2023). Korkeakoulupedagogiikan tila ja uudistaminen -arviointi. Julkaisut 22:2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/korkeakoulupedagogiikan-tila-ja-uudistaminen-arviointi>

16. Suomen virallinen tilasto (SVT): 13g2 -- Opiskelijoiden työssäkäynti koulutusasteen, koulutusalan, sukupuolen ja asuinmaakunnan mukaan, 2019-2024 Tilastokeskus. Saantitapa: https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyokay/13g2.px
17. Kalmbach, A., Karhunen, H., Sarvimäki, M., Silliman, M., Suhonen, T. & Virtanen, H. (2026). Koulutus on kasvua: Tutkimuskatsaus. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. https://www.oaj.fi/siteassets/2026-pdf-tiedostot/oaj-tutkimuskooste_artikkelit-1-4_koulutus-on-kasvua.pdf
18. Valtioneuvosto. (2024, 17. huhtikuuta). Hallitus käynnistää toimenpideohjelman koulutustason nostamiseksi ja korkeakoulutuksen kasautumisen vähentämiseksi. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/hallitus-kaynnistaa-toimenpideohjelman-koulutustason-nostamiseksi-ja-korkeakoulutuksen-kasautumisen-vahentamiseksi>